

1
Belge 1
Sunet
İst Alman Başkonsolosluğu (?)

Bir sureti III. Ülkeler Grubu'na

İstanbul, 30 Kasım 1932

Türkiye'deki komünist tahrikat hk.

Komünist tahrikata karıştığı iddiasıyla Türkiye'de tutuklanmış olan Alman İmparatorluğu tabasından Margarethe Wilde'nin tutukluluk durumu sürmektedir. Kendisine ve aynı nedenle haklarında dava açılmış Türk vatandaşlarına yönelik tahkikat ara verilmeksizin sürdürülmekte olup, bu tahkikat kamuya kapalı olarak yürütülmektedir. Bu nedenle konunun hangi aşamada olduğunu kesinlikle öğrenmek mümkün olmamaktadır. Bir grup Türk komünistine karşı açılmış olan benzer bir dava kısa bir süre önce sonuçlanmıştır. Bu davada birkaç beraat kararının yanısıra, birçok kişiye uzun süreli hapis cezaları verilmiştir. Margarethe Wilde'nin de karıştığı dava için, benzer bir sonuçla biteceği yolunda tahminler yürütülmektedir.

El altından öğrendiğim kadarıyla, Margarethe Wilde aleyhindeki suçlama ya şimdiye kadar geri çekildi ya da geri çekilecek. Ancak, vereceği ifadeler davanın seyri yönünden çok önemli olarak nitelendirildiğinden, Margarethe Wilde davanın bitimine kadar tutuklu olarak kalacak. Margarethe Wilde'nin tutukluluk

Dışişleri Bakanlığı'na
Berlin

(Sayfa 2)

(s.2) durumunun 2-3 ay içinde sona ermesi bekleniyor. Bu görüş, Türk Mahkemesi'nin geçtiğimiz günlerde buraya müracaatla Margarethe Wilde için yeni bir pasaport düzenlenmesini istemiş olduğu göz önüne alınırsa, ağırlık kazanmakta. Wilde'nin eskipasaportunun geçerlilik süresi bu yılın 14 Aralık tarihinde sona eriyor. Bu nedenle, Wilde'nin sınır dışı edilebileceği yönünde tahmin yürütülebilir.

Cezaevi Müdürlüğü'nden öğrenildiğine göre, Bayan Wilde'ye Almanya'dan sürekli olarak para gönderilmektedir. İfade edildiğine göre kısa bir süre önce gene 100 Reichsmark ve 20 \$ eline geçmiştir ve kendisinin Cezaevi Müdürlüğü nezdinde 175 TL tutarında bir hesabı bulunmaktadır. Gene ilerisürüldüğüne göre, Wilde'nin Türk vatandaşı olan kocası (ya da nişanlısı) da önemli ölçüde paraya sahiptir. Bu kişiye de kısmen Almanya'dan para gönderilmekte, ayrıca Türkiye'de yaşayan annesitarafından para yardımında bulunmaktadır. Bayan Wilde şimdiye kadar Başkonsolosluk'un kendisine yardımda bulunması yolunda başvuruda bulunmamıştır.

imza
Marckwald

2

Belge 2

Dışişleri Bakanlığı giriş kaydı : 6 Ocak 1933

Bir sureti III. Ülkeler Grubu'na
İstanbul, 27 Aralık 1932

Alman Başkonsolosluğu

Nr. K D 200/32/II.

Geçtiğimiz ayın 30 u tarihli
K D Nr. 200/32 sayılı rapora ek

İçerik : Türkiye'deki komünist tahrikat hk.

2 adet kopyalı

Yukarıda belirtilen raporda belirtilenin aksine olarak, buradaki Ceza Mahkemesi'nin bu ayın 20'sindeki oturumunda, Alman İmparatorluğu tabasındaki Margarethe Wilde'yi komünist tahrikatı nedeniyle 4 sene hapis cezasına çarptırmış olduğu yerel gazetelerdeki haberlerden öğrenildi. Bu davadaki toplam 35 sanıktan 17 tanesi 4 ila 7 sene arasında değişen hapis cezalarına mahkûm edilirken geriye kalan 18 sanık hakkında beraat kararı verildi.

Türk basını, bu kararla ilgili olarak verdiği haberlerde, Wilde'nin İmparatorluk tabasından olduğuna değinmedi, ancak kendisinin Berlin'de yetiştirilmiş aktif bir komünist tahrikçi olarak uluslararası polis tarafından tanınan bir kişi olduğuna dikkat çekildi.

imza
Marckwald

Dışişleri Bakanlığı'na
Berlin

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ
TÜSTAV
Devleti
Alman

Alman Başkonsolosluğu

İstanbul, 23 Şubat 1933

Nr. K D 200/32/III.

Geçtiğimiz ayın 11li tarihli
I 2c 4507/6- sayılı yazıya cevaben

Gizli

El atından ve güvenilir kaynaklardan öğrenildiğine göre, Margarete Wilde, iddia edildiğine göre ağabeyi olan ve Berlin O 112, Dolzigerstr. 12 v. III adresinde muhkim Arthur Wilde'den süreklilikle her dört ile altı haftada bir ve gene aynı adreste muhkim annesinden de zaman zaman 150 ile 200 RM arasında değişen tutarlarda para almaktadır. İddia edildiğine göre Margarete Wilde'nin kocası olan, ancak kanunen kendisiyle evli bulunmayan Fuat Reşat adındaki bir kişiye de gene yukarıda adı edilenler tarafından çok daha seyrek olmak kaydıyla ufak miktarlarda para gönderilmektedir.

Fuat Reşat hakkında şimdilik sadece Konya'lı olduğu ve Almanya'da yüksek öğrenim görmüş olduğu öğrenildi. İfade edildiğine göre Fuat Reşat Almanya'dan Moskova'ya geçmiş ve daha sonra tekrar Almanya üzerinden Türkiye'ye gelmiştir. Fuat Reşat'ın tutuklanmasından sonra Margarete Wilde burada ortaya çıkmış ve buraya varışından kısa bir müddet sonra kendisi de tutuklanmıştır. Margarete Wilde'nin mahkûmiyeti ile ilgili olarak daha önce bilgi vermiştik. Margarete Wilde ve Fuat Reşat, komünist entrikalar nedeniyle mahkûm olanların başlattıkları bir açlık grevine katıldıkları için, birbirlerinden ayrılmışlardır. Fuat Reşat Ankara'ya gönderilmiştir. Özellikle, Türk Devleti'nin parasıyla Almanya'da yüksek öğrenim görmüş olan Fuat Reşat hakkında yeni bir şey öğrenilirse, size tekrar bilgi vereceğim.

Alman Başkonsolosu
adına

imza
von Tucher

Berlin Emniyet Müdürlüğü
1. Şube
Berlin

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ

TÜSTANCIYI VAKFI

4

Belge 4

Alman Başkonsolosluğu

İstanbul, 12 Nisan 1933

[Dışişleri Bakanlığı giriş kaydı : 28 Nisan 1933]

İçerik : Türkiye'deki komünist tahrikatı hk.

(Tek nüsha olarak düzenlendi)

GİZLİ

İlişikte, tarafımızdan düzenlenmiş bu yılın 23 Şubatı tarihli ve Nr. K D 200/32/V- sayılı rapora ek olarak Türkiye'deki komünist tahrikat ile ilgili ve Berlin Emniyet Müdürlüğü'ne hitaben hazırlanmış yazının aslını bilgilerinize sunmaktan ve işbu yazının, tarafınızdan bir engel görülmezse ilgili makama iletilmesini rica etmekten, şeref duymaktayım.

Yazının bir kopyası, sizin dosyalarınıza kaldırılması için eklenmiştir.

imza

Dışişleri Bakanlığı'na
Berlin

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

Nr. K D 200/32 IV (?)

Bu yılın ..... tarihli ve
I 4507/6 sayılı yazınıza cevap olarak

Bu yılın 23 Şubatı tarihli ve
K D 200/32/III sayılı yazımıza ek olarak

Türkiye'deki komünist tahrikat hk.

G i z l i

Türkiye'deki komünist tahrikat ve buradaki komünistlerin Alman çevreleriyle ya da Almanya'daki komünist eğilimli çevrelerle olan ilişkileri konusunda Başkonsolosluğun yerel yetkililere yönelttiği sözlü soru üzerine, el altından aşağıdaki bilgiler verilmiştir:

Burada tutuklanan Alman komünist Margarete Wilde ile birlikte tutuklanan Türk komünisti Fuat Reşat (Reschat), Margarete Wilde'nin kocası değil, dostudur. Bu şahsın adı Türk tarafınca Reşat Fuat olarak belirlenmekle beraber asıl adı Mehmet Reşat'tır; Fuat ise babasının ön adıdır. Bu şahıs partiçevrelerinde ayrıca Salih ve Refik adlarını kullanmaktadır. Kendisinin 1898 Selanik doğumlu olduğu ve 1925 ile 1927 yılları arasında Berlin'de bulunduğu ileri sürülmektedir. Orta boylu, hafif kahverengi tenli, siyah gözlü, kalın siyah kaşlı, hafif kalkık burunlu, geniş ağızlı ve yüz kemikleri hafif çıkıktır. Başkonsolosluğa, Reşat Fuat'ın ilişkide bilginize sunulan vesikalık resmi verilmiştir. (s. 2)

Emniyet Müdürlüğü'ne
1. Şube
Berlin

(sayfa 2)

Bu konunun konuşulduğu sırada gene aynı yerel yetkililer, Türk komünist hareketinin kanaatlerince Berlin'deki "Uluslararası İşçi Yardımlaşması" adlı kuruluş tarafından paraca desteklendiğini sözlerine eklediler. Alman komünisti Wilde'nin de güya Berlin'deki akrabalarından aldığı paraların aslında "Uluslararası İşçi Yardımlaşması" tarafından gönderildiği zannediliyor. Tahmin edildiğine göre bu paralar Berlin-Wilmersdorf, Schölerpark 5 (Schillerpark kasedilmiş olabilir) adresinde mukim Dr. Schefik Hüsnü adında birinin aracılığıyla Bayan Wilde'nin Berlin'deki akrabalarına ödenmektedir. İfade edildiğine göre Dr. Schefik Hüsnü von der Velden (Van-der-Velde kasedilmiş olabilir) adında bir profesörün yanında asistan hekim olarak çalışmaktadır. III. Enternasyonel'de Türkiye temsilcisi olduğu ileri sürülen Vasif Münir adında bir eczacının Dr. Schefik Hüsnü ile birlikte çalıştığı ifade edilmiştir. Adı geçen kişinin sık sık Berlin ile Moskova arasında seyahat ettiği belirtilmiştir. Türkiye'nin Moskova'da Komintern nezdindeki temsilcisi olarak, gene yüksek tahsilini Almanya'da yapmış Cevdet (Dschevdet ya da Djevdet) isimli birinin adı geçmektedir. Schefik Hüsnü'nün şahsıyla ilgili olarak aşağıdaki bilgiler verilmiştir: Yapı: uzun boylu, orta yapılı; Göz rengi: siyah; Ten rengi: esmerce; Yüz: toplu; Burun: uzunca, düzgün; Ağız ve çene: normal; Başkaca özellikleri: gözlük kullanıyor, alnındaki saçlar seyrek, son derece kuvvetli bir hafızaya sahip olmak özelliğiyle ve mükemmel bir hatip olarak tanınıyor.

Buradaki Emniyet Müdürlüğü bu yılın 20 Şubatı tarihli ve 2707 sayılı yazısıyla Berlin Emniyet Müdürlüğü'ne yukarıda belirtilen konularda genel hatlarıyla bilgi vermişti, ancak bu yazıya henüz bir cevap alamadı.

(s.3) Buranın polisi, yukarıda adları geçen ve Berlin'de yaşayan ve eylemlerini perde arkasından yürüten Türkler'in eylem yapamaz hale getirilmeleri mümkün olursa, bunun Türkiye'de komünist harekete karşı yürütülen mücadeleye büyük yararı dokunacağı görüşünü taşımaktadır. Buranın polisi, yukarıdaki husuların konuşulduğu toplantı sırasında bu yöndeki isteklerini açıkça hissettirmiştir.

Buradaki Emiyet Müdürlüğü'nün isteklerine sizin tarafınızdan ne ölçüde cevap verilebileceği hususunu (takdirlerinize bırakıyorum).

Alman Başkonsolosu
imza
Marckwald

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

6

Alman Başkonsolosluğu

İstanbul, 7 Aralık 1933

(Sayı ve ilgi okunaksız)

G i z l i

Alman komünisti Margarete Wilde bugün Türk polisi tarafından Başkonsolosluğa sevk edildi. Kendisi, Başkonsolosluk tarafından 1 Aralık 1932 tarihinde adına düzenlenmiş bulunan 192 numaralı pasaportun, buradaki adliye sarayında bu ayın 3'ünde çıkan bir yangın sonucunda yok olduğunu ileri sürdü. Bu iddianın doğruluk derecesini araştırmak mümkün değil, ancak iddia edilen husus inandırıcı nitelikte. Margarete Wilde, Ankara'dan hükümet tasdikinin de gelmesiyle artık Türkiye'den sınırdışı edilmesinin kesinleştiğini ifade ederek, yarın akşam, yanbu ayında, 7 sinin akşamı, İstanbul'u terkedip Sofya, Belgrad, Budapeşte, Prag yoluyla Berlin'deki akrabalarının yanına döneceğini belirtti.

Bu nedenle kendisine bugün 253 numarayla yeni bir pasaport düzenlendi. Yeni düzenlenen pasaport 5 Ocak 1934 tarihine kadar geçerli ve pasaport hamilinin Sofya, Belgrad, Budapeşte ve Prag üzerinden memleketine dönüşünü temin edecek şekilde kullanılabilir. Dışişleri Bakanlığı'na ve yukarıda belirtilen şehirlerdeki Alman elçiliklerine konuyla ilgili bilgi verildi.

Burada evvelce el koyulmuş bulunan, Berlin'deki 84 numaralı polis karakolunca 8 Ekim 1930 tarih ve 478/84/30 sayıyla düzenlenmiş pasaportu, gerekirse tarafınızdan kullanılmak üzere ekte size iletiyoruz.

Emniyet Müdürlüğü'ne
Birinci Şube
Berlin

(sayfa 2)

(s.2) Alman Başkonsolosu
adına
imza
von Graevenitz

İstanbul, 7 Aralık 1933

Bu yazının birer kopyası, geçtiğimiz ayın 29'u tarihli yazımıza ek olarak

Ankara'daki Alman Büyükelçiliği'nin
Sofya'daki Alman Ortaelçiliği'nin
Belgrad'daki Alman Ortaelçiliği'nin
Budapeşte'deki Alman Ortaelçiliği'nin
Prag'daki Alman Ortaelçiliği'nin

bilgisine saygıyla sunulur.

imza
(von Graevenitz)